

รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพ ด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ Management Cooperation Network Model to develop business potential of the elderly in Samutprakarn Province

สุชีลา คักดีเทวิน^{1*}
suchila.saktewin¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ 3. ศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มคนและบุคคล/หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็น และประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 1.1 ด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ 1.2 ด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ 1.3 ด้านการบริหารจัดการ 2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 2.1 ด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ 2.2 ด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ 2.3 ด้านการบริหารจัดการ 3. รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ฉบับสมบูรณ์ มี 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. ขอบข่ายการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ขอบข่ายภารกิจที่หน่วยที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ 2. องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ 3. กระบวนการของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ

¹ การจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Management Science Management faculty Dhonburi Rajabhat University.

* Corresponding Author, email : suchila.s@dru.ac.th

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ การพัฒนาศักยภาพ รูปแบบการจัดการเครือข่าย

Abstract

The research of “Management Cooperation Network Model to Develop Business Potential of the Elderly in Samutprakarn Province” aims to study; 1) the roles and responsibilities of personnel and agency involved in the business potential development of the elderly, 2) problems and obstacles in working according to the roles and responsibilities of personnel and agency involved in the business potential development of the elderly, 3) management cooperation ,network model to develop business potential of the elderly. The population studied were people and personnel/agency responsible to the business potential development of the elderly in Samutprakarn Province. Instruments used were interview and questionnaire. Data was collected by interview, survey and focus group. Statistics analysis were percentage, means, standard deviation and data was analyzed and synthesized.

The findings showed that:

1. The roles and responsibilities of personnel and agency involved in the business potential development of the elderly were In Samut Prakan Province, there are 2 aspects as follows: 1.1 Promotion of career creation 1.2 Business education 1.3 Management
2. Problems and obstacles in the performance of roles and duties of individuals and agencies involved in the development of business potential of the elderly are in three areas as follows: 2.1 Occupational promotion promotion 2.2 Education education in Do business 2.3 management
3. The management cooperation, network model to develop business potential of the elderly consisted Complete of 3 parts. They were: 1. Scopes of developing business potential of the elderly 2. Elements of Cooperative Network Model 3. The process of network model cooperation

Keywords: Elderly, potential development, management network model

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์สูง มีศักยภาพ มีคุณค่าต่อสังคมและครอบครัว จึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับ ทั้งนี้เมื่อสัดส่วนคนทำงานลดลง ผลผลิตโดยรวมก็จะลดลง ส่งผลต่อรายได้ของประเทศ เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ผู้สูงอายุต้องเกษียณจากการงานไม่มีรายได้ ต้องอาศัยรายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพ เกิดภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลจัดสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ ผู้สูงอายุคือ มนุษย์ที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ได้มีการสั่งสมวิชาความรู้ต่าง ๆ มากมายตลอดชีวิต ผู้สูงอายุไม่ใช่คนชราที่ด้อยค่าแต่เป็นทรัพยากรบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยศักยภาพ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต หรืออีกนัยหนึ่งเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาในด้านต่างๆที่สามารถชี้แนะคนรุ่นหลังให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้สูงอายุจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับความพยายามที่จะยกระดับประเทศสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ และ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องโดยดำเนินการในรูปของกลุ่มอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (พรศิริ กองนวล, 2559) การที่จะพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีรายได้ มีงานทำ มีการพัฒนาอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลายหน่วยงานของรัฐมีบทบาทและให้ความสำคัญ มีความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งบทบาทหน้าที่และความสำคัญของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุด้านการประกอบอาชีพ หน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาฝีมือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน ความสำคัญของการร่วมมือการประสานงานของหน่วยงานเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ เพื่อร่วมมือกันทำงานและช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างเต็มความสามารถ

จังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนประชากรและคนสูงอายุเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จังหวัดสมุทรปราการนั้นเป็นสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) การที่ผู้สูงวัยช่วยกัน ทำงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านอาชีพ สืบทอดการอนุรักษ์ ภูมิปัญญา สู่ลูก สู่หลาน เพื่อสร้างความ มั่นคงของชีวิต ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้ยังมีกำลังพอที่จะประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น และยังสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว มีความสุข อยู่ดี กินดีสังคมมีความมั่นคง เสมอภาพและเป็นธรรม ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาและประชากรส่วนมากยังเข้าถึงการบริการของภาครัฐและเอกชนในด้านความช่วยเหลือด้านต่างๆ ยังน้อย โดยเฉพาะในด้านการทำธุรกิจ ที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังต้องการและสามารถประกอบอาชีพได้

แต่ไม่รู้ว่าจะต้องเริ่มดำเนินการอย่างไรและมีหน่วยงานไหนที่จะให้คำแนะนำ ปรัชญาในการทำธุรกิจและความรู้เรื่องต่างๆที่จะต้องดำเนินการ ที่จะสามารถพัฒนาให้ผู้สูงอายุดำเนินการพัฒนาการทำธุรกิจได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบทบาท ปัญหาอุปสรรคของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ว่ามีหน่วยงานหรือบุคคลไหนที่ให้การช่วยเหลือ ได้อย่างไร เพื่อให้ผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการได้ใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่อย่างมีคุณค่า และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะช่วยให้การพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุของจังหวัดสมุทรปราการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เป็นการประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่และหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าส่วน งานบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling)เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่และหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าส่วนงานบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 30 คน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

1.3 ประชากรในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างจากความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับบทบาทหน้าที่ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นแบบปลายเปิด

2.2 แบบสอบถามเป็นแบบวงกว้างจากความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม (ฉบับร่าง)

2.3 แบบบันทึกข้อมูลในการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

3.2 สอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

3.3 จัดสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ (ฉบับร่าง)

3.4 เก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ (ฉบับร่าง)

3.5 จัดทำรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ (ฉบับสมบูรณ์)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis and Synthesis)

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis and Synthesis)

4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ ด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ และด้านการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ

1.1.1 กรมการจัดหางาน สังกัดกระทรวงแรงงาน หน่วยงานให้คำปรึกษาและให้บริการแนะแนวอาชีพตามความถนัด ให้บริการจัดหางาน 1.1.2 กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สังกัดกระทรวงแรงงาน

หน่วยงานฝึกมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และฝึกอาชีพที่เหมาะสม เปิดฝึกอบรมทักษะ อาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุที่สนใจ 1.1.3 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้บริการ ดังนี้ 1) จัดอบรมหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพระยะสั้นสำหรับผู้สูงอายุ 2) การอบรมเพื่อฝึกทักษะอาชีพ เช่น จักสาน ทอผ้า ทำของชำร่วยทำลูกประคบสมุนไพร ปลูกผักปลอดสารพิษ รวมถึงการพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยี 3) บริการแนะแนวอาชีพ 1.1.4 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต จัดเตรียมความพร้อมตามภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมประชากรเข้าสู่สังคมวัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ 2) พัฒนาระบบและมาตรฐานการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง 3) ส่งเสริมและขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ 4) ขยายอายุเกษียณ 5) การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุโดยบูรณาการร่วมกับการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับคนพิการ 6) จัดทำมาตรฐานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ(Health & Welfare) เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ 1.1.5 พัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินงาน 1) จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 2) กำหนดแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าโอท็อป กลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งและผลประโยชน์ให้สมาชิกรวมถึงผู้สูงอายุ 3) การส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ 4) การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุเป็นวิทยากร 1.1.6 กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีกระบวนการดังนี้ 1) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ องค์กร และเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) พัฒนารูปแบบและแนวทางการดำเนินงานขององค์กรและเครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน ด้านผู้สูงอายุให้มีมาตรฐาน และส่งเสริมการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด 4) ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ 1.1.7 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรปราการ มีการเตรียมความพร้อมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดเป็นศูนย์บริการข้อมูลและให้คำปรึกษาด้านการค้าและการลงทุน 1.1.8 กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานมีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สำรวจความต้องการ ความสนใจ อาชีพจัดหาบุคลากรมาสอนอาชีพ 1.1.9 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จัดโครงการศึกษารูปแบบการขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตE-Commerce สำหรับผู้สูงอายุในกลุ่มโอท็อป เพื่อการพัฒนาอาชีพโครงการศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาอาชีพโครงการฝึกอบรมฝีมือแก่กลุ่มผู้สูงอายุและชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ 1.1.10 องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ มีการตั้งมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ หรือ FOPDEV Thailandรวมถึงความร่วมมือของ Help Age และ FOPDEV ในประเทศไทย ในด้านส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ บริษัทประชารัฐรักสามัคคี สมุทรปราการช่วยวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาด 1.1.11 มหาวิทยาลัยหัวเฉียว ให้การอบรมวิชาการ ในการประกอบอาชีพ เช่น อบรมการทำเจลลาดิน ฯ และยังมีหน่วยงานอื่น ๆ เช่น วิสาหกิจชุมชนสินค้าโอท็อป ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 ด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ ประกอบด้วย

1.2.1 ด้านการผลิต (Production) มีหน่วยงานที่ให้ความรู้ในด้านการผลิต คือ 1) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และฝึกอาชีพที่เหมาะสม คือ อบรมการทำอาหาร การทำขนมไทยและขนมอบ งานฝีมือ เสริมสวย หัตถกรรม ทำสวน เย็บเสื้อผ้า วาดรูป 2) กรมพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ หน่วยงานได้มีการอบรมอาชีพต่างๆ จัดอบรมให้ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิตให้ได้คุณภาพ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน 3) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอบรมเพื่อฝึกทักษะอาชีพ เช่น จักสาน ทอผ้า ทำของชำร่วยทำลูกประคบสมุนไพร 4) กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานมีการสำรวจความต้องการ ความสนใจประกอบอาชีพ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จัดโครงการฝึกอบรมฝีมือแก่กลุ่มผู้สูงอายุและชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การทำน้ำสมุนไพรเพื่อสร้างอาชีพ การทำตุ๊กตาจากผ้า เป็นต้น 6) มหาวิทยาลัยหัวเฉียว ให้การอบรมวิชาการ ในการประกอบอาชีพ เช่น อบรมการทำเจลลิติน ฯ

1.2.2 ด้านการจัดจำหน่าย (Place) บทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน มีดังนี้ 1) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรปราการ จัดหาตลาดและศูนย์แสดงสินค้า ส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โอท็อป การจัดหาตลาดเพื่อจำหน่าย 2) กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานมีการจัดตลาดนัดภายในชุมชน และมีคณะกรรมการในการดูแล มีการส่งเสริมด้านการตลาด หรืออาจจะติดต่อให้พ่อค้าคนกลางมารับไปขายต่อให้ หรือจัดจำหน่ายเอง ฝากขายตามร้าน 3) กรมพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ ส่งเสริมให้ลงทะเบียนโอท็อป เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมด้านการตลาด โดยในสถานการณ์ปัจจุบัน เน้นการขายออนไลน์ ซึ่งได้เห็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมการตลาด 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จัดงานมหกรรมจำหน่ายสินค้าโอท็อป ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ เดือนละ 2 ครั้ง นอกจากนี้ยังได้จัดอบรมในเรื่องของการทำตลาดออนไลน์ให้กับชุมชนและผู้สนใจอีกด้วย 5) สถานประกอบการของเอกชน เช่น ห้างสรรพสินค้า จัดสถานที่จำหน่ายให้กับกลุ่มสตรี และ สินค้าโอท็อปวิสาหกิจชุมชน

1.3 ด้านการบริหารจัดการ หน้าที่ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีดังนี้ 1) พัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ จัดหาบุคคลและหน่วยงานมา อบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น เชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมาสอนในการอบรมทำการตลาดออนไลน์ การบริหารจัดการ ส่งเสริมการบริหารจัดการให้เข้มแข็ง การหาช่องทางการจัดจำหน่าย ทำการสำรวจความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุหรือวิสาหกิจชุมชน ใหนที่ต้องการอบรมในเรื่องอะไร ทางหน่วยงานก็จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาทำการฝึกอบรม สนับสนุนการบริหารจัดการโดยการจัดตั้งกรรมการกลุ่ม เลือกโดยสมาชิก ดำเนินการบริหารกลุ่ม และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ให้ความร่วมมือโดยที่สามารถจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมมาเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงประสานกับหน่วยงานเครือข่ายในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น จัดหาบุคลากรที่มีความรู้มาอบรมในเรื่องของการบริหารจัดการ เช่น การจัดวางบุคลากร การวางแผนการผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีการขาย การตลาดออนไลน์ การวางแผนทางการเงินและเขียนแผนธุรกิจ ด้านอื่นๆ 3) กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น หัวหน้าชุมชนได้เชิญปราชญ์ชาวบ้าน เป็นวิทยากรในการอบรม สร้างอาชีพ ให้กับชุมชนด้วยตนเอง เช่น การทำเครื่องประดับด้วยเชือกเทียน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ ด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ และด้านการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพ พบว่า

2.1.1 กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบปัญหาว่าการมีทัศนคติต่อการทำงานของผู้สูงอายุว่าเป็นสิ่งไม่เหมาะสม ความไม่พร้อมด้านสุขภาพ นอกจากความเสื่อมถอยของร่างกายตามวัย ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน

2.1.2 พัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรปราการ พบปัญหาว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการทำงาน 2.1.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พบปัญหาทางด้านเวลาในการอบรม ส่วนใหญ่จัดวันธรรมดา ทำให้ผู้สนใจไม่ได้เข้ารับการอบรมและคนเข้าอบรมน้อยรวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกไม่ได้รับความร่วมมือ 2.1.4 กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ พบปัญหาว่าขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน งบประมาณมีน้อย ขาดอุปกรณ์ส่งเสริมการสร้างอาชีพ และสถานที่จัดแสดงสินค้าเมื่อผลิตสินค้าเสร็จแล้ว รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการตลาดและไม่มี การส่งเสริมที่ต่อเนื่อง

2.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการให้ความรู้ในการทำธุรกิจ ประกอบด้วย

2.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการผลิต พบว่า

1) กรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีปัญหาการทำงานของผู้สูงอายุในการผลิต เช่น สุขภาพ สายตา การรับรู้ ความจำ ความละเอียดของผลิตภัณฑ์ อาชีพบางอย่าง ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ 2) พัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรปราการ พบปัญหาในการผลิตสินค้า บางแห่งสถานที่การผลิต ยังไม่ได้มาตรฐาน 3) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า วัสดุที่ใช้ในการผลิต ยังหายากเพราะบางอย่างมีเฉพาะในฤดูกาล บางอย่างต้องหาจากแหล่งอื่นหรือหน่วยงานอื่นๆซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง 4) กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาที่เกิดจากต้นทุนของวัตถุดิบเพื่อการผลิต เนื่องจากวิสาหกิจจำวนไม่น้อยไม่ได้ผลิตสินค้าที่ใช้วัตถุดิบที่ไม่ได้มาจากทรัพยากรในท้องถิ่น จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุน 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พบปัญหาในการจัดหาวัตถุดิบในการอบรมให้ความรู้ในด้านการผลิต

2.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการจัดจำหน่าย พบว่า

1) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พบปัญหาว่า 1.1) ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า ปัญหาการขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า คือการขาดผู้นำกลุ่มที่รวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง 1.2) การตลาดต่างประเทศเพราะการขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร 2) พัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าสินค้าโอท็อป บางทีไม่สามารถผลิตตามยอดที่ลูกค้าต้องการได้ทันและยังมีช่องทางจำหน่ายแบบเดิมๆ เน้นให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือ 3) กรมส่งเสริมองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นพบปัญหาว่า สินค้าต้องมีหลากหลายสินค้าจึงจะน่าสนใจในการซื้อ และผู้สูงอายุยังคิดว่าไม่มีที่ขายของที่ดีๆ ยังขาดความรู้ การพัฒนา แหล่งที่ขายสินค้าหาตลาดยังไม่ค่อยเป็น และที่สำคัญสมาชิกยังใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่สะดวกนักกับยุคปัจจุบันที่นิยมการตลาดออนไลน์ปัญหาในการจัดจำหน่ายยังอยู่ในชุมชน

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ พบว่า

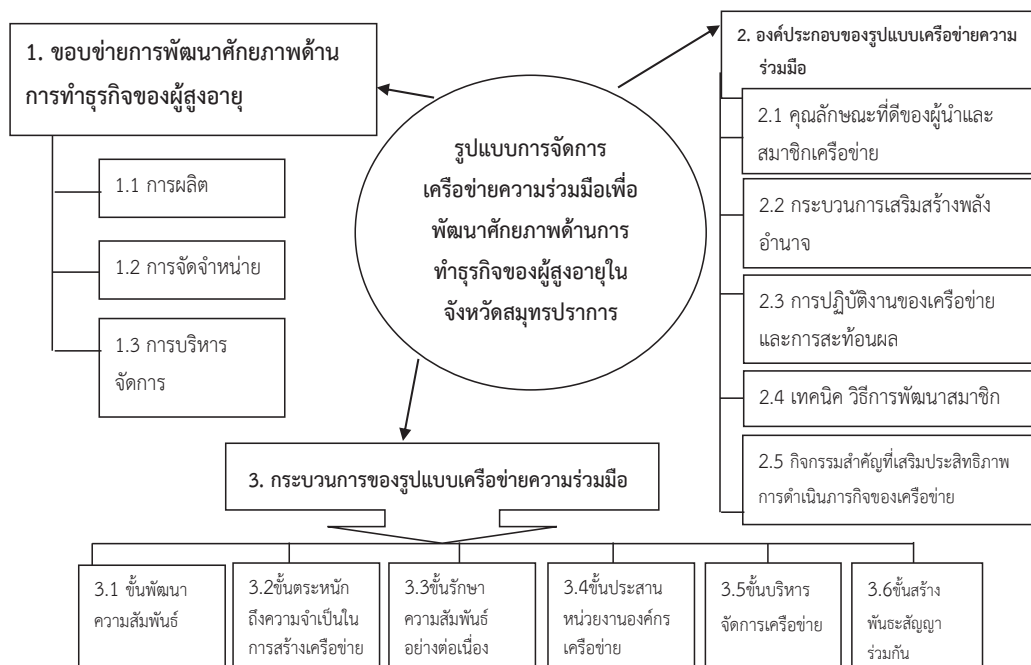
2.3.1 กรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบปัญหาว่า หลายๆ ชุมชนยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ คนเก่งๆ หายาก หลายชุมชน ยังติดปัญหาด้านการประสานงาน การสื่อสาร 2.3.2 พัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรปราการ พบปัญหาว่า บางชุมชน ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ระบบเงินทุนในการดำเนินงานด้านการจัดการน้อยขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ จึงควรให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะกระบวนการ 5 ก.(กรรมการ กติกา กิจกรรม กองทุน กลุ่มสมาชิก)และยังขาดการบูรณาการหน่วยงานร่วมกัน เพราะปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างคนต่างทำ ควรวางแผนเครือข่าย จัดตั้งกรรมการที่ชัดเจน

3. รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ขอนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน

3.1 รูปแบบฉบับร่างที่เป็นผลจากการศึกษาเอกสารหลักการแนวคิดทฤษฎีและงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง สร้างเป็นร่างรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการฉบับร่าง ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ องค์ประกอบของรูปแบบ และกระบวนการของรูปแบบ ด้านที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) กิจกรรมเสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย 2) เทคนิค วิธีการพัฒนาสมาชิก 3) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) 4) คุณลักษณะที่ดีของ ผู้นำและสมาชิกเครือข่าย 5) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล และด้านที่ 2 กระบวนการของรูปแบบ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นประสานหน่วยงานองค์กรเครือข่าย 3) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน 4) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ 6) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3.2 รูปแบบที่เป็นผลจากการประชุมสนทนากลุ่มวิพากษ์ (Focus group discussion) เพื่อหาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของ รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ปรากฏผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ได้รูปแบบฉบับสมบูรณ์ที่มี 3 ด้านด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ขอบข่ายการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ขอบข่ายภารกิจที่หน่วยที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการผลิต ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการบริหารจัดการ 2) องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ (1) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำและ

สมาชิกเครือข่าย (2) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ(Empowerment) (3) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล (4) เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิก (5) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย 3) กระบวนการของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (1) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์(2) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายประกอบด้วย (3) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง(4) ขั้นประสานหน่วยงานองค์กรเครือข่าย (5) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย (6) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน รูปแบบบับสมบูรณดังแสดงใน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุใน จังหวัดสมุทรปราการ

อภิปรายผล

1. บทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในด้านสภาพร่างกาย ความรู้ ความสามารถและ ภูมิปัญญาถ้าได้รับการส่งเสริมและพัฒนาที่เหมาะสมแล้วย่อมทำให้กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งและยังช่วยลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุอีกด้วย ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นความสำคัญในระดับต้น ๆ ที่ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งมีหน่วยงาน นักคิดนักวิชาการ ได้นำเสนอวิธีการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชน และแนวคิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ 1. ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ 2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ปรารภชาวบ้าน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ 3. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองโดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็น

นอกจากนี้การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ มีสาระสำคัญ ดังนี้ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) หลักการที่สำคัญ 1. เป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุครบวงจรในทุกมิติ 2. ชุมชนเป็นฐานและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุแกนนำ อาสาสมัคร ชุมชน องค์กรเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโดยมีองค์กรปกครองท้องถิ่นให้การหนุนเสริม 3. ผู้สูงอายุมีสถานที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมครอบคลุมทุกมิติโดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจเน้นการสร้างรายได้และการมีงานทำที่เหมาะสมกับสำหรับผู้สูงอายุ 4. ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุโดยเฉพาะการส่งเสริมด้านอาชีพ การผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุน ประกอบด้วยหน่วยงานด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงแรงงานกรมการจัดหางานกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศส่วนท้องถิ่นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุสำนักงานพาณิชย์จังหวัด มหาวิทยาลัยสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาและวิสาหกิจชุมชน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานและหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อต่อยอดความรู้เดิมของผู้สูงอายุหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตามความถนัด ความสนใจของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น 5. กลุ่มองค์กรอื่น ๆ องค์กรอาสาสมัครชุมชนภาคเอกชนและเครือข่ายชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานของผู้สูงอายุโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และผู้นำชุมชนซึ่งอยู่ในชุมชนและใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในชุมชน คนในชุมชนควรจะมีการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันดำเนินการ โดยมีผู้นำที่มีความเสียสละ มีคุณธรรม มีจริยธรรม ดังนั้นคนในชุมชนและผู้นำควรจะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและก็สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ซึ่ง สอดคล้องกับ พรศิริ กองนวล (2559) การศึกษากระบวนการเรียนรู้กลุ่มผู้สูงอายุและการนำไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน จังหวัดสมุทรปราการพบว่ามีการดำเนินงานของกลุ่มที่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เอื้อต่อการเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้แก่ 1) มีผู้นำที่ดี ได้แก่ มีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำ การผลักดันของผู้นำและคณะกรรมการที่มีความสามารถ มีความรอบรู้และมีสังคม 2) มีความร่วมมือจากสมาชิก ได้แก่ มีการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลประโยชน์ 3) มีการบริหารจัดการที่ดี 4) มีการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ/ภาคเอกชน 5) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ต้องการจะประกอบธุรกิจจะเริ่มดำเนินการอย่างไรและติดต่อกับหน่วยงานไหนได้บ้าง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการสร้างอาชีพในการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรปราการปัญหาต่างๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าไปให้ความรู้ในการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับกลุ่ม ชุมชน ผู้สูงอายุ สถานที่ที่ฝึกอบรมมีน้อยเกินไป เพราะส่วนมากจะมีเฉพาะหน่วยของภาครัฐที่ไปอบรมให้ความรู้และจัดในองค์กรของภาครัฐ อบรมให้ในวันธรรมดาซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพจึงไม่มีเวลามาอบรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับกระบวนการดำเนินการ เช่นการอบรมให้ความรู้ ควรปรับแนวทางโดยการลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้ และ ไม่มีการส่งเสริมที่ต่อเนื่อง จึงทำให้ชะงักไปต่อไม่ได้ กรณีการดำเนินงานที่ขาดการต่อเนื่อง หน่วยงานควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และอีกปัญหาหนึ่งคือการขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน งบประมาณมีน้อย ขาดอุปกรณ์ส่งเสริมการสร้างอาชีพ และที่สำคัญผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการทำงาน ควรกระตุ้นให้สังคมและผู้สูงอายุได้รับรู้ถึงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการทำงาน ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างรายได้ให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการรวมกลุ่มส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ ชมรมสตรีซึ่งส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมด้านสุขภาพ หรือด้านสังคมและสวัสดิการมากกว่ากิจกรรมด้านการมีงานทำ ซึ่งสอดคล้อง กับ กุศล สุนทรธาดา (2553) ศึกษาหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการทำงาน รวมทั้งกระตุ้นให้สังคมได้รับรู้ถึงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการทำงานหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างรายได้ให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการ รวมกลุ่มส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมด้านสุขภาพ หรือด้านสังคมและสวัสดิการมากกว่ากิจกรรมด้านการมีงานทำ

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการผลิต ปัญหาที่เกิดจากต้นทุนของวัตถุดิบเพื่อการผลิต เนื่องด้วยวิสาหกิจจำนวนไม่น้อยที่ใช้วัตถุดิบในการผลิตที่มาจากที่อื่น จึงทำให้มีต้นทุนในการผลิตที่สูง นอกจากนั้นยังมีปัญหาของการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ ที่เคยได้รับ บางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมีอายุการเก็บรักษาได้ไม่นาน จึงควรสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ผลิตและพัฒนาทักษะด้านการผลิตให้ได้มาตรฐานและทักษะทางด้านการตลาดเพื่อที่จะได้มีช่องทางการจำหน่ายได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับ ธงพล พรหมสาขา ณ นคร และ อุทิศ สังขรัตน์ (2556) ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางด้านการผลิต และการตลาด เป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านการให้ความรู้การพัฒนาทักษะด้านการตลาดและการสนับสนุนด้านการตลาดและการกำหนด ระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน ปัญหาการทำงานของผู้สูงอายุในการผลิต อาชีพบางอย่าง ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรทำเป็นงานอดิเรกมากกว่าเพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้ออกมาเจอเพื่อน พุดคุย จะได้ไม่เหงาดังนั้นควรดึงศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถออกมา ถ่ายทอด ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาในหลาย ๆ ด้าน และผู้สูงอายุ

มีแนวคิดในการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้เรียนรู้โดยปัจจัยเกื้อหนุนได้แก่ การมีส่วนร่วม ความสนใจ ความถนัดของผู้สูงอายุ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ สอดคล้องกับ ภาวดี ทะไกรราช(2558) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมีรูปแบบกิจกรรมที่เน้นในการดูแลสุขภาพทางด้านกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าของตัวเองและการถ่ายทอด ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาในหลาย ๆ ด้าน และผู้สูงอายุมีแนวคิดในการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ มาถ่ายทอดเพื่อให้เด็ก เยาวชน บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการจัดจำหน่ายเป็นอีกปัญหาที่พบ เนื่องจากผู้ผลิตจำนวนมากมีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐกับการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า คือ ไม่มีสถานที่หรือพื้นที่ในการจัดจำหน่ายสินค้า ปัญหาการขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าของผู้บริโภคให้มากขึ้น และด้านการส่งเสริมการตลาด ควรให้มีการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคที่ถูกต้อง ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับรู้ถึงคุณสมบัติของสินค้าอย่างถูกต้อง ตรงความจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ (2561) แนวทางการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดยการดำเนินการลักษณะโครงการที่ช่วยพี่น้อง เป็นการดำเนินการในลักษณะที่ผู้ประกอบการที่มีช่องทางการตลาดที่มีศักยภาพให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการรายอื่นๆ ควรพัฒนาด้านการวางสินค้าบนชั้นวางให้มีความโดดเด่นควรมีสุนัขจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์หลากหลาย เพื่อสามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารต้องเน้นคุณภาพ และมาตรฐานของตัวสินค้า มีความแตกต่างมีเอกลักษณ์สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการจัดการ เป็นการประสานใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นที่มีอยู่ขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุม การบริหาร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของการทำงาน ยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการที่เป็นระบบ หลายหน่วยงานยังติดปัญหาด้านการประสานงาน การสื่อสาร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บางครั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและ ระบบการจัดการเงินทุนในการดำเนินงานด้านการจัดการมีน้อย ยังขาดการบูรณาการหน่วยงานร่วมกัน ดังนั้นควรวางแผนเครือข่าย จัดตั้งกรรมการที่ชัดเจนสอดคล้องกับการศึกษาของ อุบล วุฒิพร โสภณ และคณะ (2560) การพัฒนานโยบายและศักยภาพของ องค์กรชุมชนในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมพบว่ารัฐควรมีส่วนร่วมกับ องค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา งานและบุคลากรด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติรวมทั้งประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ องค์กรชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยมีแผนการดำเนินงานด้านยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่

ชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเสริม สร้างสุขภาวะผู้สูงอายุการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างสุข ภาวะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน

3. รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานกระบวนการ/ ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายองค์ประกอบของเครือข่ายและร่างรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษา เอกสารหลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการของรูปแบบการจัดการเครือข่าย และองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุประกอบด้วย 3 ด้าน ด้านที่ 1 ขอบข่ายการพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ด้านการผลิต 2) การจัดจำหน่าย 3) การบริหารจัดการ ด้านที่ 2 องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำและสมาชิกเครือข่าย 2) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ(Empowerment) 3) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล 4) เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิก 5) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่ายและด้านที่ 3 กระบวนการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1)ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ 2) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 3)ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 4) ขั้นประสานหน่วยงานองค์กรเครือข่าย 5)ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย 6) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับภทวรรณ นิลแก้ววรวิชัย (2559) รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงาน พื้นที่การศึกษาการศึกษาประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือสร้าง และพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้าน กระบวนการสร้างเครือข่ายมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน 4) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย5) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ 6) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 5 องค์ประกอบ คือ1) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย 2) เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย3) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ(Empowerment) 4) คุณลักษณะที่ดี ของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย 5) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการมี 7 ภารกิจ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2)การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3)การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา 4)การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีทางการศึกษา5)การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม 6) การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพการศึกษา 7) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ซึ่งในการศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำธุรกิจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ค้นพบว่าควมมีการส่งเสริมในเรื่องของการทำธุรกิจ ในด้านการผลิต การจัดจำหน่ายและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ควรมีการสร้างสัมพันธ์และมีเครือข่ายในการทำธุรกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่องและ มีองค์กรเครือข่ายเพื่อช่วยให้การทำธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ ระดับนโยบาย

1.1) ในการพัฒนาศักยภาพในการทำธุรกิจของผู้สูงอายุควรเริ่มจากความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

1.2) ควรส่งเสริมแนะนำการหาแหล่งเงินทุนต่อยอดในการทำธุรกิจของผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1) ภาครัฐและเอกชนควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม จัดตั้งกรรมการที่ชัดเจน มีเครือข่าย สนับสนุนต่อเนื่อง

2.2) ภาครัฐควรตั้งหน่วยงานที่ดูแลการทำธุรกิจของผู้สูงอายุโดยตรง เพราะยังไม่มีกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำธุรกิจอย่างเดียวย่อยส่วนมากแฝงอยู่ในกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1) ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพ ด้านการเพิ่มผลผลิตและด้านการบริหารจัดการ รวมถึง ปัญหาและอุปสรรคและสาเหตุที่ทำให้ดำเนินของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่บรรลุวัตถุประสงค์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา. (2553). การศึกษาเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล. (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563. จาก <http://www.thaitgri.org/>
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตกลุ่มทะเลสาบสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลา.
- ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2561). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในจังหวัดสงขลา. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(4), 42-51.
- พรศิริ กองนวล และคณะ. (2559). การศึกษากระบวนการเรียนรู้กลุ่มผู้สูงอายุและการนำไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรพชี. (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ภาวดี ทะไกรราช. (2558). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (2015): มกราคม-มิถุนายน.
- สำนักส่งเสริม และ พิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2557). รายงานการตรวจสอบการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพ ชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ. (2560). การพัฒนานโยบายและศักยภาพขององค์กรชุมชนในการ เสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษา บริหารคน มจร ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2561), 61-72.